Uitzichtloze levens
door Peter de Rijk

Alleen mensen met Indische roots zullen het begrip 'njai' kennen. Het betekent: 'Een inheemse vrouw die in Nederlands-Indië gedwongen werd samen te leven met een Europese man.' Zij was vaak zijn persoonlijke verzorgster en uit hun relatie kwamen regelmatig kinderen voort. De *njai* kun je dus beschouwen als de oermoeder van vele Indische mensen. Barney Agerbeek verplaatst zich in zijn roman *Njai Inem* zowel in de njai als in de Nederlandse planter. Hierdoor ontstaat een nóg schrijnender beeld van ons koloniale verleden dan we al hadden. Een variant op slavernij komt naar boven, die van de 'contractkoelie'.
Het verhaal speelt zich omstreeks 1930 af op Midden-Java, waar het vinden van werk een dagelijkse zorg is. Wanneer vreemdelingen naar Muntilan komen, op zoek naar plantagearbeiders, wordt de verleiding voor de vriendinnen Inem en Siti te groot. Ze wagen het erop om voor drie jaar te vertrekken naar een ander eiland ver weg. Siti's geliefde Djoko gaat mee. Ze hebben er geen idee van dat dit avontuur noodlottige gevolgen zal hebben.
Agerbeek weet heel goed duidelijk te maken wat een lange reis in die dagen betekende. Deze mensen waren niets gewend en gingen iets aan waarvan ze totaal niet konden overzien wat het voor hen inhield. Al bij het busstation is er sprake van agressie. Iemand protesteert en krijgt meteen een harde stomp in de rug. Als vee wordt het drietal opgedreven. Vervolgens reizen ze per trein naar Batavia, de tussenstop op Java. Vandaar gaat het per boot naar Sumatra; een overtocht die drie dagen duurt. Het doel is een plantage in de buurt van Medan. Al die tijd voelen de jonge vrouwen ogen op hen branden.
Eindelijk komt de plantage in zicht. Inem beseft meteen in wat voor afschuwelijke situatie ze beland zijn. Ontsnappen is vrijwel onmogelijk, temeer omdat ze meteen tot 'dienstmeisje van de baas' wordt benoemd. Siti krijgt de opdracht een mandoer te volgen, een inlandse opzichter. Dan sterft Djoko. Vanaf dat moment worden de dagen uitzichtloos. Inem verliest ieder contact met de buitenwereld. Slechts de planter en zijn wensen tellen nog. *Zijn enorme lijf glinstert van het zweet. Hij snurkt tevreden. Hij zal me nooit laten gaan!*
Doordat Agerbeek niet alleen de dilemma's beschrijft waarvoor de planter komt te staan, maar ook zijn gevoelens, wordt het een mens van vlees en bloed

in plaats van een karikatuur. Natuurlijk maakt de planter wreed misbruik van de situatie, dat staat buiten kijf. Ook zijn handelwijze op de plantage is keihard; maar regelmatig rechtvaardiger dan je zou verwachten. Net zoals je verbaasd bent over het geduld dat hij met zijn njai heeft en de privileges die hij Inem geeft. In feite is iedereen verliezer. Dit een verhaal waar je koud van wordt.

Barney Agerbeek * *Njai Inem*
Uitgeverij In de Knipscheer ISBN: 978-90-6265-864-0

Bron: *Straatjournaal*, maart 2015